

Sprawa C-713/22**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

21 listopada 2022 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Corte suprema di cassazione (Włochy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

3 listopada 2022 r.

Strona wnosząca skargę kasacyjną:

LivaNova plc

Druga strona postępowania:

Ministero dell'Economia e delle Finanze

Ministero dell'Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare

Presidenza del Consiglio dei ministri

Przedmiot postępowania głównego

Spółki kapitałowe – Podział częściowy – Szkody wyrządzone środowisku naturalnemu – Odpowiedzialność solidarna

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Pytanie dotyczy pojęcia „jedno z pasywów spółki nie [...] rozdzielone przez plan podziału”, o którym mowa w art. 3 szóstej dyrektywy Rady 82/891/EWG z dnia 17 grudnia 1982 r., a które należy uznać za kryterium oceny pojęcia „składniki pasywów, których przeznaczenie nie wynika z planu”, użytego w art. 2506 bis włoskiego codice civile (kodeksu cywilnego) w celu ustalenia odpowiedzialności solidarnej spółki przejmującej w operacji podziału częściowego.

Pytanie prejudycjalne

Czy art. 3 szóstej dyrektywy [82/891/EWG], który ma również zastosowanie (art. 22) do podziału przez tworzenie nowych spółek – w zakresie, w jakim stanowi on, że a) „[w] przypadku gdy jedno z pasywów spółki nie jest rozdzielone przez plan podziału i interpretacja tego planu nie przesądza o możliwości rozdziału, każda ze spółek przejmujących jest solidarnie odpowiedzialna z tego tytułu”, oraz że b) „[p]aństwa członkowskie mogą postanowić, że odpowiedzialność solidarna jest ograniczona do aktywów netto przyznanych każdej spółce” – stoi na przeszkodzie wykładni przepisu prawa krajowego zawartego w art. 2506 bis akapit trzeci codice civile (kodeksu cywilnego), zgodnie z którą odpowiedzialność solidarna spółki przejmującej odnosi się, w charakterze „jednego z pasywów” nierozdzielonych w planie, nie tylko do pasywów o charakterze już określonym, lecz także i) do tych, które można określić jako szkodliwe konsekwencje, które nastąpiły po podziale, zachowań (działań lub zaniechań), które miały miejsce przed samym podziałem; lub ii) do późniejszych zachowań stanowiących ich następstwo, mających charakter czynu niedozwolonego o charakterze trwałym, powodujących szkody w środowisku naturalnym, których skutków w chwili podziału nie można jeszcze w pełni określić?

Przywołane przepisy prawa Unii

Artykuł 3 szóstej dyrektywy Rady 82/891/EWG z dnia 17 grudnia 1982 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) traktatu dotyczącej podziału spółek akcyjnych.

Przywołane przepisy prawa krajowego

Artykuły 2506 bis i 2506 quater codice civile (kodeksu cywilnego).

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania głównego

- 1 Spółka Snia s.p.a. wniosła do Tribunale di Milano (sądu w Mediolanie, Włochy) pozew przeciwko spółce Sorin s.p.a., obecnie LivaNova PLC, oraz organom administracji publicznej będącym drugą stroną postępowania, wnosząc o stwierdzenie, że spółka Sorin ponosi odpowiedzialność solidarną za wszystkie długi – z tytułu kosztów działań rekultywacyjnych i szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu –, które można przypisać odpowiedzialności Snia przed podziałem spółki dokonany w dniu 13 maja 2003 r. ze skutkiem od dnia 2 stycznia 2004 r., w którym to podziale LivaNova była spółką przejmującą.
- 2 Powództwo o ustalenie było związane ze znacznymi roszczeniami odszkodowawczymi podniesionymi przez Ministero dell’ambiente (ministerstwo środowiska) przeciwko spółce Snia w odniesieniu do działalności w zakresie

produkcji i wprowadzania do obrotu produktów chemicznych, prowadzonej za pośrednictwem jej spółek zależnych Caffaro i Caffaro Chimica w trzech zakładach przemysłowych (Brescia, Torviscosa i Colleferro). To powództwo o ustalenie opierało się na art. 2504 decies codice civile (kodeksu cywilnego) w obowiązującym wówczas brzmieniu, ponieważ zdaniem spółki Snia operacja podziału doprowadziła do utworzenia nowej spółki Sorin po przeniesieniu na nią wszystkich udziałów posiadanych w sektorze biomedycznym.

- 3 Spółka Snia utrzymywała, że odpowiedzialność spółki Sorin należy uznać za nieograniczoną, ponieważ w przypadku, gdyby koszty z tytułu działań rekultywacyjnych i szkody wyrządzone środowisku naturalnemu zostały stwierdzone, należałoby uznać je za składniki pasywów, których przeznaczenia nie można było wywnioskować z planu podziału.
- 4 Organy administracji będące drugą stroną postępowania wniosły o zasądzenie od spółki Sorin odszkodowania solidarnie ze spółką Snia. Tribunale di Milano (sąd w Mediolanie, Włochy) oddalił wszystkie żądania podniesione przez organy administracji publicznej. Od wyroku apelację wniosły Ministero dell'Economia e delle Finanze (ministerstwo gospodarki i finansów) i Ministero dell'Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare (ministerstwo środowiska i ochrony zasobów naturalnych i morskich) oraz Presidenza del Consiglio dei ministri (prezydencja rady ministrów).
- 5 Nieprawomocnym wyrokiem z 2019 r. Corte d'appello di Milano (sąd apelacyjny w Mediolanie, Włochy) stwierdził, że spółki Snia i Sorin ponoszą solidarną odpowiedzialność ze względu na brak podjęcia działań mających na celu naprawienie szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu w odniesieniu do trzech rozpatrywanych zakładów. Sąd ten stwierdził, że spółka Sorin ponosi odpowiedzialność, ponieważ długi wynikające z kosztów działań rekultywacyjnych i szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu stanowiły składniki pasywów spółki Snia, które były znane, lecz których przeznaczenia nie można było wywnioskować z planu. Uznał on, że ram prawnych, do których należy się odnieść, nie powinien stanowić art. 2504 octies akapit trzeci codice civile (kodeksu cywilnego) we wcześniej obowiązującym brzmieniu, lecz nowy art. 2506 bis akapit trzeci codice civile (kodeksu cywilnego), wynikający z reformy prawa spółek [decreto legislativo (dekretu ustawodawczego) nr 6 z 2003 r.], ponieważ operacja podziału wywołuje skutki formalnie z dniem 2 stycznia 2004 r., to znaczy z dniem wpisu aktu do rejestru przedsiębiorstw. Corte d'appello di Milano (sąd apelacyjny w Mediolanie, Włochy) uznał zatem, że rzeczywiście istnieje związek przyczynowy między działalnością prowadzoną przez spółkę Snia i spółki z nią powiązane a zanieczyszczeniem obszarów, a zatem uznał odpowiedzialność spółki Snia jako właścicielki obszarów i zakładów, będącej podmiotem bezpośrednio kierującym i spółką dominującą spółek zależnych, które nabyła ona na przestrzeni lat; sąd ten uznał również, że spółka Sorin ponosi odpowiedzialność solidarną ograniczoną do aktywów przyznanych zgodnie z systemem opartym na nowym art. 2506 bis akapit trzeci codice civile (kodeksu cywilnego).

- 6 Prawomocnym wyrokiem z 2021 r. (zwanym dalej „zaskarżonym wyrokiem”) Corte d’appello di Milano (sąd apelacyjny w Mediolanie, Włochy) zasądził od spółki LivaNova PLC, dawniej Sorin s.p.a., w granicach aktywów przyznanych w wyniku podziału spółek, zwrot kosztów związanych z podstawowymi i kompensacyjnymi środkami zaradczymi w celu naprawienia szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu, spowodowanych działalnością spółek z grupy Snia w trzech wymienionych wyżej zakładach, ustalając wysokość tych szkód na łączną kwotę 453 587 327,48 EUR. Spółka LivaNova wniosła skargę kasacyjną.

Główne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 7 Strona wnosząca skargę kasacyjną podnosi naruszenie art. 2506 bis i art. 2506 quater codice civile (kodeksu cywilnego) ze względu na błędne przypisanie spółce Sorin również tych szkód, które powstały w wyniku zachowań (zaniechań lub działań), które miały miejsce po podziale, z naruszeniem ograniczenia czasowego określonego w przepisach w odniesieniu do „składników pasywów” lub „długów” istniejących już w chwili samego podziału. Strona wnosząca skargę kasacyjną kwestionuje zaskarżony wyrok, ponieważ nie wskazano w nim różnicy w zakresie stosowania różnych przepisów, gdyż art. 2506 bis codice civile (kodeksu cywilnego) skupia się na „składnikach pasywów”, natomiast art. 2506 quater – przeciwnie – na niezaspokojonych „długach”.
- 8 Zdaniem strony wnoszącej skargę kasacyjną rozróżnienie między tymi pojęciami powinno być prowadzić do włączenia do (rachunkowego) pojęcia „długu” jedynie pasywów o określonym charakterze, które istniały na pewno, o określonym terminie wymagalności i określonej kwocie, których nie można mylić z „rezerwami” na ryzyko, obciążeniami i „zobowiązaniami”, zważywszy, że wymienione elementy – stanowiące „składniki pasywów” – są istotne tylko dla różnych celów określonych w art. 2506 bis codice civile (kodeksu cywilnego). Strona wnosząca skargę kasacyjną utrzymuje, że zgodnie z art. 2506 bis codice civile (kodeksu cywilnego) nie można by przypisać jej, jako spółce przejmującej w ramach podziału, szkód, które powstały w wyniku zachowań (zaniechań lub działań), które miały miejsce po podziale, z naruszeniem ograniczenia czasowego określonego w przepisach w odniesieniu do „składników pasywów” lub „długów” istniejących już w chwili samego podziału.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

- 9 Zdaniem sądu odsyłającego konieczne jest zbadanie zgodności wykładni przepisu prawa krajowego [art. 2506 bis codice civile (kodeksu cywilnego)] z prawem Unii Europejskiej, w szczególności z szóstą dyrektywą 82/891/EWG. Z tego powodu konieczne wydaje się wystąpienie z odesłaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na podstawie art. 267 TFUE.

- 10 Podniesiona kwestia dotyczy w szczególności pojęcia „jedno z pasywów spółki nie [...] rozdzielone przez plan podziału”, o którym mowa w art. 3 szóstej dyrektywy Rady 82/891/EWG, a które należy uznać za kryterium oceny pojęcia „składniki pasywów, których przeznaczenie nie wynika z planu”, występującego w art. 2506 bis włoskiego kodeksu cywilnego, w celu ustalenia odpowiedzialności solidarnej spółki przejmującej w operacji podziału częściowego.
- 11 Należy zauważyć na wstępie, że z punktu widzenia stanu faktycznego Corte d'appello di Milano (sąd apelacyjny w Mediolanie, Włochy) stwierdził, iż istnieje związek przyczynowy między działalnością prowadzoną przez spółkę Snia i powiązane z nią spółki a zanieczyszczeniem rozpatrywanych obszarów.
- 12 W szczególności ustalono, że spółka Snia jako właścicielka obszarów i zakładów, będąca podmiotem bezpośrednio kierującym i spółką dominującą spółek zależnych, które nabyła ona na przestrzeni lat, ponosi odpowiedzialność za intensywną działalność w zakresie eksploatacji środowiska, która była prowadzona w trzech zakładach przez prawie sto lat i miała bardzo poważne konsekwencje w postaci skażenia i zanieczyszczenia. Sama spółka Snia przyznała, że ponosi tę odpowiedzialność. W zaskarżonym wyroku podkreślono, że „zdarzenia i okoliczności leżące u podstaw odpowiedzialności spółki Snia miały bezspornie miejsce przed [...] dniem 13 maja 2003 r.”, ponieważ wynika to z konkretnie wymienionych dowodów z dokumentów pochodzących od jej organów. Wspomniana odpowiedzialność odnosi się do szkodliwych konsekwencji czynu niedozwolonego o charakterze trwałym, które mogą narastać wraz z upływem czasu.
- 13 Strona wnosząca skargę kasacyjną utrzymywała, że przypisano niezgodnie z prawem spółce Sorin (obecnie LivaNova) jako spółce przejmującej w ramach podziału również zwiększenie szkody, które nastąpiło po podziale.
- 14 Corte suprema di cassazione (sąd kasacyjny, Włochy) zauważa, że twierdzenie to jest częściowe i w każdym razie nie jest spójne, ponieważ zwiększenie szkody wskazuje na konsekwencje czynu niedozwolonego o charakterze trwałym, który w dalszym ciągu można przypisać odpowiedzialności spółki dzielonej za zachowania poprzedzające podział. Istotna w tym względzie jest okoliczność, że kontynuacja zachowania (działania lub nawet zaniechania) spółki Snia po styczniu 2004 r. została wyraźnie opisana w zaskarżonym wyroku po prostu jako następstwo wcześniejszego zachowania, które miało miejsce na przestrzeni lat.
- 15 Z tego punktu widzenia w wyroku określono szkody – tytułem podstawowych, uzupełniających i kompensacyjnych środków zaradczych – w oparciu o potwierdzone założenie, że istnieje bezpośredni lub pośredni związek przyczynowy między zanieczyszczeniem wszystkich obszarów a działalnością spółki Snia, niezależnie od rozwoju sytuacji po styczniu 2004 r. W przypadku wszystkich obszarów istnieje związek przyczynowy między konkretną działalnością przemysłową prowadzoną przez spółki należące do grupy Snia a zanieczyszczeniem występującym w danym miejscu. Należy dodać, że taki

związek przyczynowy został ustalony zgodnie z przepisami prawa europejskiego w dziedzinie szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu, o którym mowa w zawiadomieniu 2021/C, 118/01 z dnia 7 kwietnia 2021 r. W zawiadomieniu tym, odnosząc się do wyroku Trybunału w sprawie C-378/08, uznano, „[j]eżeli chodzi o związek przyczynowy”, że w przypadku, gdy przewidują go przepisy państwa członkowskiego, „do ustalenia tego związku wystarczy domniemanie oparte na wiarygodnych przesłankach” mogących „uzasadniać to domniemanie, taki[ch] jak położenie urządzeń należących do danego podmiotu gospodarczego w pobliżu miejsca stwierdzonego zanieczyszczenia i istnienie powiązania między wykrytymi substancjami zanieczyszczającymi a składnikami wykorzystywanymi przez ten podmiot w ramach jego działalności”. Wynika to właśnie z zaskarżonego wyroku.

– *Kwestia dotycząca prawa spółek*

- 16 Strona wnosząca skargę kasacyjną utrzymuje, że zgodnie z art. 2506 bis codice civile (kodeksu cywilnego) nie można by przypisać jej, jako spółce przejmującej w ramach podziału, szkód, które powstały w wyniku zachowań (zaniechań lub działań), które miały miejsce po podziale, z naruszeniem ograniczenia czasowego określonego w przepisach w odniesieniu do „składników pasywów” lub „długów” istniejących już w chwili samego podziału (zob. argumenty przedstawione powyżej w pkt 7 i 8).
- 17 W odniesieniu do domniemanej konieczności rozróżnienia, także dla celów odpowiedzialności solidarnej, długów od składników pasywów w tym znaczeniu, że przepis ten należy rozumieć jako mający na celu odniesienie odpowiedzialności solidarnej spółki przejmującej jedynie do pasywów już ustalonych przed operacją podziału, odpowiedź Corte suprema di cassazione (sądu kasacyjnego, Włochy) jest – zgodnie z przepisem prawa krajowego – przecząca. W odmiennym twierdzeniu spółki LivaNova nie uwzględniono uzasadnienia, za pomocą którego Corte d’appello di Milano (sąd apelacyjny w Mediolanie, Włochy) stwierdził istnienie związku przyczynowego między działalnością, którą można przypisać spółce Snia i spółkom z nią powiązanych na przestrzeni czasu, a zanieczyszczeniem wszystkich trzech rozpatrywanych obszarów.
- 18 Co się tyczy podziału spółki, dla celów ewentualnej odpowiedzialności solidarnej dług z tytułu odszkodowania jest wcześniejszy, ponieważ szkoda jest wyraźnie objęta zakresem szerszego wyrażenia („składniki pasywów”) użytego przez ustawodawcę włoskiego w art. 2506 bis codice civile (kodeksu cywilnego). Wyrażenie to nie oznacza żadnej z góry określonej cechy jakościowej dla celów potencjalnego przyporządkowania do składników pasywów, ponieważ długi, a nawet długi niezależne od aktywów podlegających podziałowi mogą również stanowić składniki pasywów.
- 19 Decydujące znaczenie dla wykładni przepisu krajowego ma zatem okoliczność, że sąd rozpoznający sprawę co do istoty stwierdził w odniesieniu do spółki Snia, iż zachowanie wyrządzające szkodę środowisku naturalnemu, którego spółka ta się

dopuszcila, było wcześniejsze. Zachowanie to określa zakres odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu odpowiadającego mu czynu niedozwolonego o charakterze trwałym. Istotna okoliczność może polegać na naruszeniu jakiegokolwiek wymogu odnoszącego się do działalności człowieka, z którego to naruszenia może wynikać istotna zmiana lub istotne pogorszenie stanu środowiska, co można wywnioskować z całości zasad porządku prawnego, które obejmują z pewnością zasady dotyczące czynu niedozwolonego oraz zasady dotyczące odpowiedzialności wynikającej z prowadzenia działalności niebezpiecznej. Samo bowiem pojęcie szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu w prawie włoskim obejmuje wszystkie konsekwencje stwierdzonych okoliczności faktycznych, począwszy od ostatecznej utraty (związanej ze zniszczeniem) lub pogorszenia (bądź pogorszenia jakościowego) zasobu środowiskowego, aż do zmiany samego dobra środowiskowego, polegającej na ostatecznej modyfikacji równowagi ekologicznej, biologicznej i socjologicznej danego terytorium z widoczną modyfikacją wcześniej istniejących dóbr.

- 20 Zdaniem sądu odsyłającego taka wykładnia przepisu prawa krajowego jest korzystniejsza również ze względu na leżący u jej podstaw cel polegający na ochronie wierzyciela.
- 21 Ponadto sam Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uznał wyraźnie w wyroku z dnia 30 stycznia 2020 r. [Cicenia i in., C-394/18], badając w odniesieniu do podziałów spółek z ograniczoną odpowiedzialnością kwestię ochrony interesów wierzycieli spółki dzielonej dla celów powództwa o stwierdzenie bezskuteczności czynności prawnej, że szósta dyrektywa 82/891/EWG wymaga zgodnie z jej motywem 8, aby „wierzyciele, w tym również posiadacze obligacji oraz osoby, którym przysługują inne wierzytelności wobec spółek uczestniczących w podziale, [byli] chronieni w taki sposób, aby podział nie naruszał ich interesów”. W związku z tym każda wykładnia odpowiednich przepisów musi zagwarantować pewność prawa w stosunkach zarówno między spółkami uczestniczącymi w podziale, jak i między tymi spółkami a osobami trzecimi.
- 22 Wykładnia art. 2506 bis codice civile (kodeksu cywilnego) wiąże się z wykładnią zgodną odpowiadającego mu sformułowania zawartego w szóstej dyrektywie 82/891/EWG, które jest istotne *ratione temporis* w odniesieniu do ustalonych okoliczności faktycznych sprawy.
- 23 Artykuł 3 szóstej dyrektywy 82/891/EWG, który ma zastosowanie również do podziału przez tworzenie nowych spółek (art. 22), zawiera bowiem zasadę, zgodnie z którą „[w] przypadku gdy jedno z pasywów spółki nie jest rozdzielone przez plan podziału i interpretacja tego planu nie przesądza o możliwości rozdziału, każda ze spółek przejmujących jest solidarnie odpowiedzialna z tego tytułu. Państwa członkowskie mogą postanowić, że odpowiedzialność solidarna jest ograniczona do aktywów netto przyznanych każdej spółce”. Przepis ten opiera się zasadniczo na pojęciu podobnym do tego, które zostało następnie transponowane do przepisu prawa krajowego: „składnik pasywów, który nie został

rozdzielony w planie podziału”. Zważywszy na zasadniczą równowagę sformułowania, sąd odsyłający jako sąd ostatniej instancji ma obowiązek wystąpienia do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z odesłaniem prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE w celu ustalenia, czy rzeczona dyrektywa nie stoi na przeszkodzie wspomnianej wykładni przepisu prawa krajowego.

- 24 Ze względu na szczególne znaczenie przedmiotu postępowania, także z gospodarczego punktu widzenia, sąd odsyłający wnosi o rozpoznanie odesłania przez Trybunał w trybie pilnym.

DOKUMENT ROBOCZY